

การพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มจากเห็ดถั่งเช่าสีทอง

Development of Beverage Product from *Cordyceps militaris*

ธัญญา เกษณ์ขุนทด¹ สุภาภา ไชยพัฒน์² และ เสาวรส กองศรี²

Tanaty Kenkhunthod¹ Supata Chaiyapat² and Saowaros Kongsri²

¹อาจารย์ประจำหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต คณะเทคโนโลยีชีวภาพ วิทยาลัยนวัตกรรมเกษตร เทคโนโลยีชีวภาพ และอาหาร มหาวิทยาลัยรังสิต ถนนพหลโยธิน ตำบลหลักหก อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี 12000

²นักศึกษาระดับปริญญาตรี หลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต คณะเทคโนโลยีชีวภาพ มหาวิทยาลัยรังสิต ถนนพหลโยธินตำบลหลักหก อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี 12000

¹Lecturer in Bachelor of Science (Biotechnology) In Faculty of Biotechnology College of Agricultural Innovation Biotechnology and Food Rangsit University, Phaholyithin Rd., Lak – hok, Patumthane, Thailand 12000

²Student in Bachelor of Science (Biotechnology) In Faculty of Biotechnology College of Agricultural Innovation Biotechnology and Food Rangsit University, Phaholyithin Rd., Lak – hok, Patumthane, Thailand 12000

Corresponding author, E mail: tanaty.k@rsu.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสูตรที่เหมาะสมของน้ำเห็ดถั่งเช่าสีทองที่สกัดจากส่วนของดอกและฐานเห็ดในลักษณะสดและแห้ง โดยทำการต้มสกัดน้ำเห็ดในอัตราเห็ด 1 ส่วน ต่อน้ำสะอาด 15 ส่วน ที่อุณหภูมิ 85 องศาเซลเซียส นาน 2.5 ชั่วโมง นำไปกรอง แล้วนำน้ำเห็ด ไปศึกษาสูตรที่เหมาะสม โดยใช้สูตรพื้นฐาน เห็ดสดกัก : น้ำผึ้ง : มอลโตเด็กตริน : ซูคราโลส 3 สูตร คือ สูตรที่ 1 90:6:4:0 สูตรที่ 2 92:6:2:0.08 สูตรที่ 3 94:6:0:0.16 นำไปฆ่าเชื้อด้วยเครื่องรีทอร์ต ที่สภาวะ 115 องศาเซลเซียส นาน 15 นาที ความดัน 2.20 bar. จากนั้นนำผลิตภัณฑ์ไปทดสอบคุณภาพทางประสาทสัมผัสโดยวิธี Hedonic scale 5 ระดับ โดยใช้ผู้ทดสอบชิมถึงฝึกฝน จำนวน 30 คน คัดเลือกสูตรที่มีคะแนนความชอบโดยรวมสูงสุด เพื่อนำไปทดสอบคุณภาพทางเคมี และ ทางจุลินทรีย์ ผลการทดลองพบว่าสูตรที่ 2 ประกอบด้วย น้ำที่สกัดจากดอกเห็ดแห้งร้อยละ 92 น้ำผึ้งร้อยละ 6 ซูคราโลสร้อยละ 0.08 มีคะแนนความชอบโดยรวม 4.3 มีปริมาณคอรีโดซิปีน 112.56 มิลลิกรัมต่อลิตร โพลีแซคคาไรด์ ร้อยละ 4 มีปริมาณของแข็งที่ละลายได้ทั้งหมด 6.0 องศาบริกซ์ ความเป็นกรดต่าง 6.4 มีผลการวิเคราะห์คุณภาพทางจุลินทรีย์อยู่ในเกณฑ์ที่กำหนด มีแบคทีเรียทั้งหมดไม่เกิน 1×10^1 - 1.5×10^2 ยีสต์และรา 1×10^1 - 6.5×10^1 CFU/มล.

คำสำคัญ: เห็ดถั่งเช่าสีทอง คอริโดซิปีน

Abstract

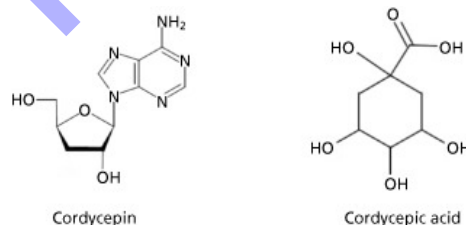
The objective of this research was to study the optimum formulas of mushroom extracted from fresh stroma, dried stroma, fresh corpus and dried corpus. The extraction ratio of *Cordyceps militaris* was as follows : water at 1 : 15 ratio by weight extracted at 85 °C for 2.5 hours. This study developed three formula : ME ; Mushroom Extract , HN ; Honey , MD ; Maltodextrin, SU ; Sucralose, formula 1; 90 : 6 : 4 : 0 , formula 2 ; 92: 6 : 2 : 0.08, and formula 3 ; 94 : 6 : 0 : 0.16. The beverage products were sterilization at 2.20 bar, 115 °C for 15 min. The sensory evaluation by Hedonic scale 5 was studied with 30 panelists. The results showed that formula 2 ME : HN : MD : SU ; 92 : 6 : 2 : 0.08 were the most appropriate product with the score of 4.3 , cordycepin has 112.56 ppm , 4% polysaccharide 6 °Brix TSS and pH 6.4 , while total aerobic count, and total yeast and mold count of product formula were in the range of 1×10^1 - 1.5×10^2 and 1×10^1 - 6.5×10^1 CFU/ml, respectively.

Keyword: *Cordyceps militaris*, *Cordycepin*

1. บทนำ

เห็ดถั่งเช่า (*Cordyceps militaris*) เป็นเห็ดเมืองหนาว จัดอยู่ในกลุ่มของเห็ดเป็นยา (Medicinal mushroom) ที่มีประวัติการใช้งานทางการแพทย์แผนโบราณของจีนมายาวนานนับพันปี มีการวิจัยพบว่าถั่งเช่ามีสารสำคัญหลายชนิดที่มีผลทางชีวภาพ ได้แก่ คอร์ดอร์ไคเซปิน (Cordycepin) และกรด Cordycepic ซึ่งช่วยเพิ่มพลังงานภายในร่างกาย เหมือนกับในเห็ดถั่งเช่าแท้หรือถั่งเช่าทิเบต (*Cordyceps sinensis*) อะดีโนซีน โปรตีน สเตอรอล โพลีแซคคาไรด์ (เบต้ากลูแคน) ชนิด (Beta 1,3 และ Beta 1,6 D - glucan) ที่มีประสิทธิภาพในการ กระตุ้นภูมิคุ้มกันโรคในร่างกาย ลดน้ำตาลในเลือดและยังเป็นสารต้านอนุมูลอิสระ ที่ช่วยชะลอความเสื่อมของเซลล์ต่างๆ (Lin et al., 2012) ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สารแลนติแนน ที่ช่วยกระตุ้นระบบภูมิคุ้มกัน (Lee et al., 2011) ชะลอการแพร่ของเซลล์มะเร็ง (Bhandari et al., 2010) มีนิวคลีโอไซด์มากกว่า 10 ชนิดที่เกี่ยวข้องกับกลไกการทำงานของระบบประสาทส่วนกลาง สารคอร์ดอร์ไคเซปิน มีสูตรโมเลกุล $C_{10}H_{13}N_5O_3$ (3'- deoxyadenosine) สูตร

โครงสร้างของสารคอร์ดอร์ไคเซปิน และกรด คอร์ดอร์ไคเซปิก ดังแสดงในรูปที่ 1

รูปที่ 1 โครงสร้างของสาร Cordycepin และกรด Cordycepic ที่มา : Kai et al., 2013.

หน้าที่หลักของสารคอร์ดอร์ไคเซปิน คือ เป็นสารต้านมะเร็ง เนื่องจาก สารคอร์ดอร์ไคเซปินทำหน้าที่ขัดขวางการสร้างพิวรีน (purine) เพราะพิวรีนเป็นสารตั้งต้นของการสังเคราะห์สารชีวโมเลกุลต่างๆ ซึ่งเซลล์มะเร็งสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างรวดเร็วกว่าเซลล์ปกติ สารคอร์ดอร์ไคเซปินทำลายการถอดรหัสลำดับเบสของ DNA เป็น mRNA เมื่อไม่มีการถอดรหัส DNA ทำให้ไม่เกิดการสร้างโปรตีนที่เป็นอาหารของเซลล์มะเร็ง ทำให้เซลล์มะเร็งเจริญเติบโตช้า หรือ หยุดการเจริญเติบโต

ด้านอนุมูลอิสระ ด้านการอักเสบ (Kim et al., 2010) ลดระดับคอเลสเตอรอล (Kihoo et al., 1996) ซึ่งสารคอร์ไดเซปินในเห็ดถั่งเผ้ามีมากที่สุดในส่วนของดอกเห็ด (Fruiting body) รองลงมาคือในส่วนเส้นใย (Mycelium) (Liu et al., 2014) นอกจากนี้ สารคอร์ไดเซปินยังพบอยู่ในส่วนของฐานเห็ด โดย รัชญา ทะพิงแก และคณะ, 2557 ได้ทำการวิเคราะห์องค์ประกอบของฐานเห็ด (Corpus) หรือวัสดุเพาะที่เหลือหลังจากเก็บดอกเห็ดออกไปแล้วพบว่า มีปริมาณสารคอร์ไดเซปิน 3,285 มิลลิกรัมต่อกิโลกรัมน้ำหนักแห้ง จะเห็นได้ว่าสารคอร์ไดเซปินมีในทุกส่วนของเห็ดถั่งเผ้าสีทอง จึงมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการนำเห็ดถั่งเผ้าสีทองไปใช้ประโยชน์ในรูปแบบต่างๆ เช่น ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร ในแบบแคปซูล ผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางสำเร็จรูป ที่ผสมกับกาแฟ และมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการนำส่วนของฐานเห็ดไปใช้เป็นส่วนผสมในอาหารสัตว์เพื่อลดการใช้ยาปฏิชีวนะ จากประโยชน์ที่หลากหลายจึงทำให้เห็ดถั่งเผ้าสีทองเป็นที่ต้องการของตลาด โดยเฉพาะตลาดเครื่องสำอางเพื่อสุขภาพ ผลสำรวจของ ยูโรมอนิเตอร์ อินเทอร์เน็ตเรชั่นแนล พบว่า มูลค่าตลาดของอาหารและเครื่องสำอางเพื่อสุขภาพ ในปี 2560 อาจสูงถึง 1 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือ ราว 33 ล้านล้านบาท โดยในปี 2558 เครื่องสำอางค์จีนแนล มีมูลค่าสูงถึง 9 หมื่น 3 พันล้านบาท รองลงมา คือ ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร ผลิตภัณฑ์จากสมุนไพร และผลิตภัณฑ์ที่ช่วยในการควบคุมน้ำหนัก (ไทยรัฐออนไลน์เมื่อ 11 มิถุนายน 2558)

คณะผู้วิจัย จึงมีความสนใจที่จะศึกษาการใช้ประโยชน์จากส่วนของดอกเห็ดและฐานเห็ด ในการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์เครื่องสำอาง โดยใช้น้ำผึ้งและซูคราโลสเป็นสารให้ความหวานและใช้มอลโตเด็คตรินเป็นสารช่วยเพิ่มความคงตัว เพื่อเป็น

ทางเลือกให้กับผู้บริโภคทุกเพศทุกวัย โดยเฉพาะกลุ่มที่รักสุขภาพ และเป็นเพิ่มความหลากหลายให้กับผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพ

2. วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาสูตรที่เหมาะสมของน้ำเห็ดถั่งเผ้าสีทองผสมน้ำผึ้งพร้อมดื่ม

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

3.1 วัตถุดิบที่ใช้ทดลอง

3.1.1 ดอกเห็ดถั่งเผ้าสีทอง แบบสดและแบบแห้ง จากห้องปฏิบัติการคณะเทคโนโลยีชีวภาพ วิทยาลัยนวัตกรรมการเกษตรเทคโนโลยีชีวภาพและอาหาร มหาวิทยาลัยรังสิต

3.1.2 ฐานเห็ดถั่งเผ้าสีทองแบบสดและแบบแห้ง จากห้องปฏิบัติการคณะเทคโนโลยีชีวภาพ วิทยาลัยนวัตกรรมการเกษตรเทคโนโลยีชีวภาพและอาหาร มหาวิทยาลัยรังสิต อบแห้งด้วยตู้อบลมร้อนแบบถาดที่อุณหภูมิ 50 องศาเซลเซียส นาน 15 ชั่วโมง (รัชญา และ คณะ, 2557)

3.1.3 น้ำผึ้ง ตรา ไทยฮันนี่

3.1.4 ซูคราโลส ยี่ห้อ ดี-เอ็ด แมกซ์

3.1.5 มอลโตเด็คตริน DE10

3.2 อุปกรณ์

3.2.1 หม้อสแตนเลส

3.2.2 กระจกและผ้าขาวบาง

3.2.3 เครื่องวัดปริมาณของแข็งที่ละลายได้ทั้งหมด (Hand refractometer 0-32 ° Brix)

3.2.4 เครื่องวัดความเป็นกรดด่าง (pH meter)

3.3 ขั้นตอนการทดลอง

3.3.1. การทดลองที่ 1 วิเคราะห์องค์ประกอบเริ่มต้นของดอกและฐานเห็ดถั่งเผ้าสีทองทั้งสดและแห้ง ได้แก่ ปริมาณ ความชื้น (AOAC, 2005) ปริมาณ

คาร์โบไฮเดรต (FAO, 2003) ปริมาณ โปรตีน (AOAC, 1995) หาปริมาณ เถ้า (AOAC, 2005) ปริมาณ โพลีแซคคาไรด์ (Chang et al., 2004)

3.3.2. การทดลองที่ 2 ศึกษาคุณภาพทางประสาทสัมผัสของน้ำเห็ดถั่งเช่าสีทอง ด้วยวิธี 5 point Hedonic scale โดยใช้ผู้ทดสอบชิมกึ่งฝึกฝน จำนวน 30 คน ทำการทดสอบความพึงพอใจที่มีต่อคุณภาพของผลิตภัณฑ์น้ำเห็ดถั่งเช่าสีทอง โดยทำการประเมินคะแนนความชอบทางด้านสี กลิ่นรส รสหวาน รสชาติ และ ความชอบโดยรวม (1 = ไม่ชอบมากที่สุด, 2 = ไม่ชอบ, 3 = เฉยๆ, 4 = ชอบ, 5 = ชอบมากที่สุด)

3.3.2.1 ต้มสกัดน้ำเห็ด จากดอกและฐานเห็ดสด โดยใช้อัตราส่วน เห็ดต่อน้ำ 1 : 15 ดอกและฐานเห็ดแห้ง ใช้อัตราส่วนเห็ดต่อน้ำ 1 : 15 (สุวิทย์ สุวรรณโณ และ ศิริวรรณ มากสุวรรณ, 2553) ต้มสกัดที่อุณหภูมิ 85 องศาเซลเซียส นาน 2.5 ชั่วโมง กรองแล้วนำน้ำเห็ดสกัดแต่ละชนิด ไปผสมสูตร 3 สูตร ดังนี้
 สูตรที่ 1 คือ น้ำเห็ดสด : น้ำผึ้ง : มอลโตเด็กตริน : ซูคราโลส เท่ากับ 90 : 6 : 4 : 0
 สูตรที่ 2. คือ น้ำเห็ดสด : น้ำผึ้ง : มอลโตเด็กตริน : ซูคราโลส เท่ากับ 92 : 6 : 2 : 0.08
 สูตรที่ 3. คือ น้ำเห็ดสด : น้ำผึ้ง : มอลโตเด็กตริน : ซูคราโลส เท่ากับ 94 : 6 : 0 : 0.16
 จากนั้นนำไปนำไปบรรจุขวด ขนาดบรรจุ 80 ซีซี แล้วนำไปนึ่งฆ่าเชื้อด้วยหม้อนึ่งแรงดัน (retort) ที่อุณหภูมิ 115 องศาเซลเซียส ความดัน 2.20 บาร์ นาน 15 นาที จากนั้นนำทั้ง 12 สูตรมาวิเคราะห์คุณภาพทางประสาทสัมผัส (sensory) เพื่อคัดเลือกสูตร ที่มีคะแนนความชอบโดยรวมมากที่สุด

3.3.3. การทดลองที่ 3 ศึกษาคุณภาพทางเคมีและจุลินทรีย์ของน้ำเห็ดผสมน้ำผึ้งพร้อมดื่มภายหลังการฆ่าเชื้อ

4. ผลการวิจัย

การทดลองที่ 1 จากการตรวจวิเคราะห์องค์ประกอบเริ่มต้นของวัตถุดิบ จากดอกและฐานเห็ดถั่งเช่าสีทองทั้งแบบแห้งและแบบสด ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบทางเคมีเริ่มต้นของดอกและฐานเห็ดถั่งเช่าสีทอง

องค์ประกอบ (%)	ดอกเห็ดถั่งเช่าสีทอง		ฐานเห็ดถั่งเช่าสีทอง	
	สด	แห้ง	สด	แห้ง
ความชื้น	90.2±1.33	9.8±2.57	68.3±1.38	9.9±0.52
คาร์โบไฮเดรต	24.5±2.53	40.3±2.83	59.7±1.38	84.9±0.62
โปรตีน	17.0±1.73	25.1±1.32	2.4±2.73	5.8±0.83
โพลีแซคคาไรด์	7.2±1.34	13.5±2.53	2.4±2.34	10.6±1.65
เถ้า	1.21±0.83	5.26±0.33	1.09±1.53	1.95±1.00

หมายเหตุ : ตัวเลขในตารางได้จากค่าเฉลี่ย 3 ซ้ำ

จากตารางที่ 1 พบว่า องค์ประกอบทางเคมีในดอกเห็ดสดและฐานเห็ดสด ส่วนใหญ่เป็นน้ำหรือความชื้น อยู่สูงถึงร้อยละ 90.2 ส่วนในฐานเห็ดสด มีความชื้นร้อยละ 68.3 สอดคล้องกับ รัชญา ทะพิงแก และคณะ, 2557 ที่ได้ทำการวิเคราะห์องค์ประกอบทางเคมีของดอกเห็ดถั่งเช่าสีทองพบว่าดอกเห็ดสดมีความชื้นร้อยละ 91.50 ฐานเห็ดสด มีความชื้น ร้อยละ 83.9 ต่ำกว่าความชื้น ในดอกเห็ดสด เนื่องจาก ฐานเห็ดสด องค์ประกอบส่วนหนึ่งเป็นคาร์โบไฮเดรตจากข้าวที่ใช้เป็นวัสดุเพาะเลี้ยง จึงทำให้ความชื้นในฐานเห็ดสดต่ำกว่าในดอกเห็ดสด ส่วนความชื้นของดอกเห็ดแห้ง และ ฐานเห็ดแห้ง ไม่แตกต่างกันก็มีความชื้นต่ำกว่า ร้อยละ 10 เนื่องจากผ่านการอบแห้งที่สภาวะเดียวกันในขั้นตอนการเตรียมตัวอย่างโดยอบแห้งดอกและฐานเห็ดที่อุณหภูมิ 50 องศาเซลเซียส นาน 15 ชั่วโมง (รัชญา และคณะ, 2557) ปริมาณโพลีแซคคาไรด์มีมากสุดในดอกเห็ดแห้งร้อยละ 13.5 รองลงมาคือในส่วนของฐาน

เห็ดแห้ง มีร้อยละ 10.6 Liu et al. (2014) รายงานว่า ปริมาณโพลีแซคคาไรด์ ในส่วนของเส้นใย (Mycelia) ของเห็ดถั่งเช่าสีทอง (*Cordyceps militaris*) สูงกว่าใน ส่วนของดอก โดยมีปริมาณโพลีแซคคาไรด์ เท่ากับ 5.36 และ 4.32 มิลลิกรัมต่อกิโลกรัม ตามลำดับ ซึ่ง ปริมาณองค์ประกอบทางเคมีที่แตกต่างกันในส่วน ของดอกเห็ดและฐานเห็ดขึ้นกับหลายปัจจัย เช่น สายพันธุ์ เห็ด สูตรอาหารที่ใช้เพาะเลี้ยง ค่าความเป็นกรดด่างของ อาหาร สภาพแวดล้อมในการเพาะเลี้ยง กรรมวิธีการทำ ให้แห้ง วิธีการสกัดสาร เป็นต้น (ชญญา และคณะ, 2557)

รูปที่ 2 แสดงลักษณะของดอกเห็ดสดที่ใช้ในการทดลอง

การทดลองที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์ทางประสาทสัมผัสของน้ำเห็ดถั่งเช่าสีทอง

จากการวิเคราะห์คุณภาพทางประสาทสัมผัสของน้ำเห็ดถั่งเช่าสีทองพร้อมดื่มจากส่วนของดอกเห็ด และฐานเห็ดทั้งแบบสดและแบบแห้ง เปรียบเทียบกับ น้ำเห็ดคั่วหรือทางการค้า (ยี่ห้อกินสุข) ให้ผลการวิเคราะห์ ดังแสดงในตารางที่ 2 และ 3

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์คุณภาพทางประสาทสัมผัสของน้ำเห็ดถั่งเช่าสีทองที่สกัดจากฐานเห็ดแห้ง

Sensory attributes	Formula			
	Control (ยี่ห้อกินสุข)	1 ME:HN:MD:SU 90:6:4:0	2 ME:HN:MD:SU 92:6:2:0.08	3 ME:HN:MD:SU 94:6:0.16
Color	3.7±0.74 ^{NS}	3.5±0.94 ^{NS}	3.8±0.71 ^{NS}	3.9±0.76 ^{NS}
Flavor	3.3±0.84 ^{NS}	3.3±0.76 ^{NS}	3.5±0.63 ^{NS}	3.6±0.86 ^{NS}
Sweet	3.1±0.66 ^a	2.9±0.82 ^a	3.7±0.84 ^b	3.9±1.03 ^b
Taste	3.0±0.81 ^a	2.8±0.95 ^a	3.8±0.71 ^b	4.0±0.99 ^b
Overall liking	3.4±0.62 ^a	3.0±1.05 ^a	3.8±0.79 ^b	4.0±0.77 ^b

หมายเหตุ ME : Mushroom Extract ,HN: Honey , MD: Maltodextrin, SU : Sucralose

จากตารางที่ 2 พบว่า คะแนนประเมินความชอบทางด้านกลิ่นรส ของทั้ง 3 สูตร มีคะแนนประเมินต่ำ เฉลี่ยอยู่ในช่วง 3.3-3.6 จากคะแนนเต็ม 5 ไม่แตกต่างกัน ส่วนคะแนนความชอบด้านรสหวาน สูตรที่ 3 และสูตรที่ 4 ไม่แตกต่างกัน โดยมีคะแนนเฉลี่ย 3.7-3.9 จากคะแนนเต็ม 5 ส่วนสูตรที่ 1 ที่เติมมอลโตเด็คตริน ร้อยละ 4 มีคะแนนความชอบทุกด้านต่ำกว่าสูตรที่ 2 และสูตรที่ 3 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากคุณสมบัติของมอลโตเด็คตรินในเรื่องของความหนืด ประกอบกับน้ำเห็ดที่ใช้เป็นส่วนที่สกัดจากฐานเห็ดแห้ง ซึ่งมีข้าวเป็นส่วนใหญ่ อาจทำให้แบ่งในข้าวถูกสกัด ออกมารวมกับความหนืดของมอลโตเด็คตริน จึงทำให้ส่งผลต่อคะแนนความชอบทุกด้านของผลิตภัณฑ์ลดลง

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ทางประสาทสัมผัสของน้ำเห็ดถั่งเช่าสีทองที่สกัดจากดอกเห็ดแห้ง

Sensory attributes	Formula			
	control	1 ME:HN:MD:SU 90:6:4:0	2 ME:HN:MD:SU 92:6:2:0.08	3 ME:HN:MD:SU 94:6:0.16
Color	3.3±0.49 ^a	3.6±0.48 ^b	3.9±0.63 ^b	3.9±0.56 ^b
Flavor	2.9±0.56 ^a	3.8±0.51 ^b	4.1±0.62 ^c	4.0±0.58 ^c
Sweet	3.0±0.39 ^a	3.9±0.49 ^b	4.3±0.69 ^c	4.1±0.64 ^c
Taste	2.8±0.47 ^a	3.9±0.47 ^b	4.2±0.65 ^c	4.1±0.64 ^c
Overall	2.8±0.47 ^a	3.9±0.50 ^b	4.3±0.66 ^c	4.1±0.69 ^c

liking

จากตารางที่ 3 พบว่า คะแนนความชอบในทุกด้านของสูตรที่ 1 ต่ำกว่า สูตรที่ 2 และสูตรที่ 3 โดยมีคะแนนความชอบทางด้านกลิ่นรส เฉลี่ย 3.8 4.1 และ 4.0 ตามลำดับ ในทำนองเดียวกัน คะแนนความชอบทางด้านรสหวาน และความชอบโดยรวม ของสูตรที่ 1 2 และ 3 มีคะแนนเฉลี่ย 3.9 4.3 และ 4.1 ตามลำดับ จะเห็นได้ว่า น้ำเห็ดสูตรที่ 3 ที่มี มอลโตเด็กตริน ร้อยละ 2 และซูคราโลส ร้อยละ 0.08 มีคะแนนความชอบโดยรวม สูงสุด อาจเนื่องมาจาก มอลโตเด็กตริน ซึ่งมีคุณสมบัติในการช่วยให้เกิดความคงตัวของอาหาร และช่วยในด้านของการเก็บรักษากลิ่นรสของอาหารที่ผสมกลมกลิ่นระหว่างกลิ่นของเห็ดและกลิ่นของน้ำผึ้ง การที่เรานำดอกเห็ดไปผ่านการอบแห้ง จะช่วยทำให้กลิ่นที่เป็นองค์ประกอบในเห็ดสด ซึ่งเป็นกลิ่นที่ผู้บริโภคไม่ยอมรับ ระเหยออกไป และจากรายงานของ John and Alford, (2011) ที่ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบสารหอมระเหยในเห็ดสดกับเห็ดที่ผ่านการอบแห้ง พบว่า หลังจากอบแห้ง 8 ชั่วโมงสารหอมระเหยที่เป็นองค์ประกอบหลักในเห็ดคือ 3-methylbutan-1-ol, 3-methylbutanol และ 2-methylbutanol ลดลง เมื่อนำมาต้มสกัดจึงทำให้คะแนนการยอมรับด้านกลิ่นสูงขึ้น

ผลการทดลองที่ 3 ศึกษาคุณภาพทางเคมีและจุลินทรีย์ของน้ำเห็ดผสมน้ำผึ้งพร้อมดื่มภายหลังการฆ่าเชื้อ จากผลการทดลองที่ 2 คัดเลือกสูตรน้ำเห็ดสูตรที่ 2 ที่มีคะแนนความชอบโดยรวมสูงสุด มาวิเคราะห์คุณภาพทางเคมี เปรียบเทียบกับยี่ห้อทางการค้า คือน้ำเห็ดยี่ห้อกินสุข และคุณภาพทางจุลินทรีย์ ได้ผลดังแสดงในตารางที่ 4 จากตารางที่ 4 จะพบว่า เเปอร์เซ็นต์ของแข็งทั้งหมดที่ละลายได้มีค่า 6.0 องศาบริกซ์ ใกล้เคียงกับยี่ห้อทางการค้า ส่วนค่าความเป็นกรดต่าง น้ำเห็ดสูตรที่ 2 มีค่าความเป็นกรดต่าง 6.4 จัดอยู่ในกลุ่มอาหารที่มีความเป็นกรดต่ำ แตกต่างจากยี่ห้อ

ทางการค้าซึ่งมีค่าความเป็นกรดต่าง 3.6 ซึ่งจัดอยู่ในกลุ่มอาหารที่มีความเป็นกรด ดังนั้นการผลิตน้ำเห็ดพร้อมดื่มที่ไม่มีการปรับความเป็นกรดต่าง จึงต้องผ่านการฆ่าเชื้อแบบสเตอริไลซ์เซชัน ภายใต้แรงดัน ส่วนปริมาณสารคอรีโดเซปิน มีค่าเท่ากับ 112.56 มิลลิกรัมต่อลิตร (ส่งตัวอย่างวิเคราะห์ที่ศูนย์พัฒนาฯ ไทย BIOTEC) ซึ่งมี ปริมาณ ก่อน ฆ่า ต่ำ ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจาก สารคอรีโดเซปินสลายตัวในขั้นตอนของการฆ่าเชื้อ ซึ่งมีอุณหภูมิสูงเกิน 95 องศาเซลเซียส ซึ่ง Wu et al., 2015 รายงานว่า การสกัดสารคอรีโดเซปินด้วยน้ำร้อนที่อุณหภูมิ 95 องศาให้เปอร์เซ็นต์สารสกัดสูงสุดและไม่มีผลทำให้คอรีโดเซปินสลายตัว แต่ในการทดลองนี้ทำการฆ่าเชื้อด้วยหม้อนิ่งแรงดัน (Retort) ที่อุณหภูมิ 115 องศาเซลเซียส ความดัน 2.20 บาร์ นาน 15 นาที จึงทำให้ปริมาณสารคอรีโดเซปินน้ำเห็ดภายหลังการฆ่าเชื้อมีปริมาณต่ำ ซึ่งสภาวะดังกล่าวสามารถทำลายจุลินทรีย์ก่อโรคได้ จึงทำให้ค่าการวิเคราะห์คุณภาพทางจุลินทรีย์ของน้ำเห็ดถั่งเผ้าสีทองมีค่าอยู่ในช่วงเกณฑ์มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนน้ำเห็ดหลินจือ ที่กำหนดให้มีปริมาณแบคทีเรียทั้งหมดไม่เกิน 1×10^4 โคโลนีต่อมิลลิเมตร และยีสต์ รา ไม่ให้เกิน 100 โคโลนีต่อมิลลิเมตร (มพข.692/2557)

5. การอภิปรายผล

จากการทดลองการผลิตน้ำเห็ดถั่งเผ้าสีทองพร้อมดื่มจากดอกและฐานเห็ดทั้งแบบสดและแบบแห้ง พบว่า ดอกเห็ดสดและฐานเห็ดสดไม่เหมาะที่จะนำมาแปรรูป เนื่องจากมีกลิ่นเห็ดและกลิ่นของเปปโตเนและกลิ่นยีสต์สกัดที่เป็นส่วนผสมในอาหารเพาะเลี้ยงเห็ดที่มีกลิ่นรุนแรงส่งผลต่อคะแนนประเมินคุณภาพทางประสาทสัมผัส ต่ำมาก เฉลี่ย 1-3 คะแนน (ไม่นำเสนอข้อมูล) หรือหากต้องการแปรรูปน้ำเห็ดถั่งเผ้าสีทองจากดอกและฐานเห็ดสด ควรผสมกับผลไม้หรือสมุนไพรที่

มีกลิ่นหอม เช่น เสาวรส สับปะรด แครอท ที่มีสีใกล้เคียงกับเห็ดและมีกลิ่นหอมแรงกว่ากลิ่นเห็ดและนอกจากนี้การผสมน้ำผลไม้ลงไปใต้น้ำเห็ดยังช่วยปรับสภาพความเป็นกรดต่างของน้ำเห็ดให้มีความเป็นกรดต่างต่ำกว่า 4.6 เพื่อลดอุณหภูมิและเวลาในการฆ่าเชื้อและเพื่อเป็นการคงคุณค่าสารอาหารที่สำคัญในเห็ดคือคอร์ไดเซปินไว้ได้

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ทางเคมีและจุลินทรีย์ของน้ำเห็ดดั่งน้ำผึ้งผสมน้ำผึ้งพร้อมดื่ม

ค่าการวิเคราะห์	น้ำเห็ด	น้ำเห็ดดั่งน้ำผึ้ง
	ทางการค้า ยี่ห้อ กินสุข	สูตรที่ 2
Cordycepin (ppm.)	-	112.56
^o Brix	5.1	6.0
pH	3.6	6.4
Polysaccharide (%)	-	4.0
Total bacteria(CFU/ml)	-	< 1
Yeast and Mold (CFU/ml.)	-	< 1
Coliform	-	< 1.1

รูปที่ 3 แสดงลักษณะผลิตภัณฑ์น้ำเห็ดดั่งน้ำผึ้งผสมน้ำผึ้งพร้อมดื่ม

6. บทสรุป

สูตรน้ำเห็ดดั่งน้ำผึ้งที่ เหมาะสมคือสูตรที่ 2 ประกอบด้วย น้ำเห็ดที่สกัดจากดอกเห็ดแห้ง (เข้มข้น ร้อยละ 6.7%) ร้อยละ 92 น้ำผึ้งร้อยละ 6 มอลโตเด็คตริน ร้อยละ 2 ซูคราโลส ร้อยละ 0.08 มีคะแนนความชอบโดยรวม 4.3 มีปริมาณสารคอร์ไดเซปิน 112.56 มิลลิกรัมต่อลิตร มีโพสแซคาไรด์ ร้อยละ 4 มีค่าผลการตรวจวิเคราะห์ทางจุลินทรีย์อยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน ผลิตภัณฑ์ชุมชน ที่ มพช.692/2557 ปลอดภัยต่อผู้บริโภค ฐานเห็ดดั่งน้ำผึ้งอบแห้ง มีองค์ประกอบทางเคมีที่สำคัญคือ โปรตีน คาร์โบไฮเดรต มีความชื้นต่ำ กลิ่นเปรี้ยวโตนและยีสต์สกัดลดลงสามารถนำไปใช้เป็นส่วนผสมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารเพื่อสุขภาพอื่นๆหรือใช้เป็นส่วนผสมในอาหารสัตว์ได้ซึ่งเป็นแนวทางการนำไปใช้ประโยชน์จากส่วนของฐานเห็ดสำหรับผู้เพาะเห็ดดั่งน้ำผึ้งอีกแนวทางหนึ่ง

7. กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณ คณะเทคโนโลยีชีวภาพ วิทยาลัยนวัตกรรมการเกษตรเทคโนโลยีชีวภาพและอาหาร มหาวิทยาลัยรังสิต ที่ให้การสนับสนุนงบประมาณในการวิเคราะห์ปริมาณสารคอร์ไดเซปิน และวิเคราะห์ปริมาณเชื้อจุลินทรีย์ในการทำวิจัยในครั้งนี้

8. เอกสารอ้างอิง

ัญญา ทะพิงค์แก และคณะ. (2557) . การศึกษาการเพาะเลี้ยงเห็ดสมุนไพรดั่งน้ำผึ้งและการนำไปใช้ประโยชน์. คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ จ. เชียงใหม่.

- สุวิทย์ สุวรรณ โฉ และ ศิริวรรณ มากสุวรรณ. (2553) การผลิตน้ำเห็ดสมุนไพรสกัดพร้อมดื่ม. วารสารวิชาการพระจอมเกล้าพระนครเหนือ ปีที่ 20 ฉบับที่ 2 : 278-88.
- สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม, มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน น้ำเห็ดหลินจือ “ มผช. 696/2557,” กรุงเทพฯ ม 2547.
- Bhandari, A. K., Negi, J.S., Bisht, V.K., Rana, C. S., Bharti, M.K. and Sing, N. (2010). Chemical constituent, inorganic element and properties of *Cordyceps militaris*- a review. Nature and Science. 8(9), 253-256.
- Chang, Y.W. and Lu T. J., (2004). Molecular characterization of polysaccharide in hot – water extracts of *Ganoderma lucidum* fruiting bodies, Journal of Food and Drug Analysis. Vol.12, No 60.
- John C. and Alford E., (2011). Volatile Constituents of the Giant Puffball Mushroom (*Calvatia gigantea*) ,Leffingwell Reports, Vol.4, March 2011.
- Kai Y., Yea M., Zhou Z., Sunb W. and Linb X., (2013) The genus *Cordyceps* : a chemical and pharmacological review. Royal Pharmaceutical Society Journal of Pharmacy and Pharmacology, Vol. 65, pp. 474-493.
- Kim H.S., Kang J.S. et al., (2010). Cordlan Polysaccharide isolated from mushroom *Cordyceps militaris* induce dendritic cell maturation through toll-like receptor 4 signalings, Food Chemistry Toxicology, 48. 1926-1933.
- Kiho, T., A. Yamane, J. Hui, S. Usui and S. Ukai. (1996). Polysaccharide in fungi. Hypoglycemic activity of a polysaccharide (CS-F 30) from the cultural mycelium of *Cordyceps sinensis* and its effect on glucose metabolism in mouse liver. Biology and Pharmaceutical Bulletin Vol. 19, p. 294-296.
- Lee J., Hong S., (2011) Immunostimulating activity of the polysaccharides isolated from *Cordyceps militaris*. International Immuno pharmacological, Vol. 11, p. 1226-1233.
- Lin R., Liu H., Wu S. (2012) Production and in vitro antioxidant activity of exopolysaccharide by a mutant, *Cordyceps militaris* . International Journal Bio Macromolecular, Vol.51, p. 153-157.
- Liu X., Huang K., and Zhou J. (2014) Composition and Antitumor Activity of the Mycelia and Fruiting Bodies of *Cordyceps militaris* Journal of Food and Nutrition Research, Vol. 2, No. 2, p. 74-79.
- Wu P., Tao Z., Liu H., Jiang G., Ma C., Wang C., and Geng D. (2015) Effects of heat on the biological activity of wild *Cordyceps sinensis*. Journal of Traditional Chinese Medical Sciences . Vol. 2, p 32-38.